

Assetjament entre iguals

Dossier pedagògic

INTRODUCCIÓ

Segons la Declaració dels drets dels infants del 20 de novembre del 1959, els infants i joves tenen dret al ple desenvolupament de la personalitat, a ser respectats seguint els principis democràtics de convivència i les llibertats fonamentals. Per aquest motiu, s'estableix l'obligatorietat que els estats prenguin les mesures per fer front a tot tipus de violència vers els nens i les nenes.

La violència contra els infants i joves pot ser de diferents tipus: a la llar i la família, a l'escola i altres entorns educatius, a les institucions de protecció i justícia, al lloc de treball i a la comunitat.

Segons l'UNICEF, l'assetjament seria una modalitat de violència a l'escola i altres entorns educatius. Es diferencia d'altres formes de violència perquè suposa un patró de comportament més que no pas un esdeveniment aïllat. Tot i que és un problema mundial, la major part dels estudis es refereixen al món industrialitzat. En aquest marc s'han analitzat les característiques del conjunt d'assetjadors i de les víctimes, i la gamma de factors personals i socials que contribueixen al fet que succeeixi. També s'ha anat ampliant la definició per tal d'incloure formes més subtils i complexes de violència (UNICEF, 2006)¹.

ASSETJAMENT

Es calcula que aproximadament un 7,6% del col·lectiu d'estudiants catalans d'entre 12 i 16 anys han patit algun tipus d'assetjament ocasional i un 1,2% l'han patit de manera freqüent (Save the Children, 2016)². L'assetjament es dona quan un infant o un jove és agredit psicològicament, físicament o moralment de manera continuada en el temps per un o més companys. Cal tenir en compte la diferència entre el que és assetjament i altres actituds entre iguals, com ara una baralla o una broma pesada aïllada. Parlar d'assetjament suposa que les conductes agressives es reproduïxen de manera

¹ UNICEF. Informe mundial sobre violència contra los niños y niñas 2006. http://www.unicef.org/lac/Informe_Mundial_Sobre_Violencia_111.pdf

² SAVE THE CHILDREN. Yo a eso no juego. Bullying y ciberbullying en la infancia. 2016. https://www.savethechildren.es/sites/default/files/imce/docs/yo_a_eso_no_juego.pdf

sistemàtica, que tenen la intenció de fer mal i que la víctima no pugui o no sàpiga defensar-se (Generalitat de Catalunya, 2016b)³.

L'assetjament és una modalitat de violència a mig camí entre violència de domini i violència lúdica. És a dir, entre aquella violència que té com a objectiu ostentar un estatus, un lideratge dins del grup o defensar certs privilegis, i la violència que s'adreça a una diversió.

L'assetjament sorgeix especialment en els darrers anys de primària i els primers de secundària (Ubieto, 2016)⁴ i, si bé inicialment s'ha vinculat a la comunitat escolar, actualment es dona en altres espais socials (Save the Children, 2016)⁵.

També cal tenir en compte un altre aspecte important: a banda de la intencionalitat, de la seva continuïtat i de la situació de desequilibri en què es dona, l'assetjament és una conducta visible entre els iguals però que queda fora de la mirada dels adults (Berga i Sáez, 2013)⁶.

Cal ser conscients que l'assetjament ni es tracta d'un joc ni tampoc no hi participen únicament dues persones. En aquestes situacions ens trobem amb un infant o jove assetjador que és el propulsor de l'assetjament i que assetja de manera intencionada i continuada. Ens trobem, també, amb l'infant o jove assetjat, és a dir, el qui rep l'acció de l'assetjador: qui pateix la violència.

Un 7,6% dels estudiants catalans d'entre 12 i 16 anys han patit algun tipus d'assetjament ocasional

Però també hi ha observadors: són aquells infants que formen part del problema però que no hi intervenen de manera activa. Són públic i testimoni de les situacions d'assetjament i, en molts casos, són els qui animen l'assetjador a fer més actes violents. Molt pocs s'atreveixen a denunciar els fets per por de ser atacats.

Habitualment, per emmarcar el fenomen de l'assetjament, s'intent identificar assetjadors i assetjats, i situar un infant actuator (que agredeix) i

³ GENERALITAT DE CATALUNYA. El ciberassetjament o "ciberbullying". 2016a. http://sexejoves.gencat.cat/ca/temes/assetjament_virtual/el_ciberassetjament_o_cyberbullying/
⁴ UBIETO PARDO. J. R. Bullying. Una falsa salida para los adolescentes. Ned Ediciones. 2016
⁵ SAVE THE CHILDREN. Yo a eso no juego. Bullying y ciberbullying en la infancia. 2016. https://www.savethechildren.es/sites/default/files/imce/docs/yo_a_eso_no_juego.pdf
⁶ BERGA. A. i SÁEZ. L. Diagnosi sobre les violències que afecten les persones joves. Generalitat de Catalunya. 2013. http://ejoventut.gencat.cat/web/contenut/ejoventut/recursos/opus_de_recurs/documentacio/arxiu/document/diagnosi_sobre_violencies_afecten_persones_joves.pdf

un altre d'inhibit (al qui li falta resposta)⁷, però per tal d'entendre el motiu d'aquestes conductes cal situar-les com un símptoma relacionat amb la transició adolescent. És a dir, cal poder entendre l'assetjament en el marc del trànsit de la pubertat a la joventut. Això ens permet disposar d'una perspectiva més àmplia per comprendre'l (Ubieto, 2016)⁷.

CIBERASSETJAMENT

Un dels elements que ha fet incrementar l'assetjament i que ha facilitat que s'estengui a altres entorns ha estat l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC). L'accés generalitzat a eines TIC com ordinadors, telèfons mòbils i d'altres, ha permès el ciberassetjament. Aquest tipus d'assetjament té característiques pròpies que el fan més incisiu: es pot donar en qualsevol moment i lloc, té un gran impacte perquè té una gran audiència i, al seu torn, genera una sensació d'anonimat. Es calcula que el 5,6% dels estudiants catalans d'entre 12 i 16 anys han patit ocasionalment ciberassetjament, i l'1,2% l'han patit de manera freqüent (Save the Children, 2016)⁸.

El ciberassetjament també es coneix com a online bullying i, tot i que es pot presentar de moltes formes (online bullying masculista, LGTB-fòbia, cyberbullying xenòfob...), des de la Xarxa Òmnia ens volem centrar en aquell que consisteix a perseguir companys o persones conegudes d'una edat semblant per humiliar-les, insultar-les o amenaçar-les, a través dels mitjans de comunicació més utilitzats actualment: les xarxes socials,

els mòbils, els blogs, els missatges de text o de correu electrònic, etc. (Generalitat de Catalunya, 2016a)⁹.

Hi ha diferents tipus de ciberassetjament entre els quals cal destacar els més usats. Per exemple, el happy slapping és un tipus d'assetjament molt freqüent que consisteix a gravar una agressió i publicar-la a la Xarxa. O el flaming, en què s'insulta a través de converses en algunes app o en alguns

⁷ UBIETO PARDO, J. R. Bullying: Una falsa salida para los adolescentes. Ned Ediciones, 2016.

⁸ SAVE THE CHILDREN. Yo a eso no juego. Bullying y cyberbullying en la infancia. 2016. https://www.savethechildren.es/sites/default/files/mce/docs/yo_a_eso_no_juego.pdf

⁹ GENERALITAT DE CATALUNYA. El ciberassetjament o cyberbullying. 2016a. <http://sexejoves.gencat.cat/catemes/assetjamentvirtual/elciberassetjamentocyperbullying/>

xats socials. Un altre tipus d’assetjament entre iguals força freqüent és el sexting, en què es difon o publica un contingut inicialment privat —principalment fotografies i vídeos— de tipus sexual sense permís de la persona implicada.

D’altra banda, hi ha un problema afegit que té a veure amb la bretxa generacional amb relació a les TIC i el que això suposa pel que fa a control parental. Els infants i joves són nadius d’Internet —nadius tecnològics— i, sovint, els pares i mares estan entrant dins d’un món que per a molts és desconegut. La presència activa dels infants i joves en xarxes socials com Facebook o Instagram, entre d’altres, i el desconeixement d’aquestes plataformes per part de pares i mares provoquen un trencament i fan que moltes vegades els adults no sàpiguen què està passant o què estan fent els seus fills a través d’Internet (Parlament de Catalunya, 2016)¹⁰.

QUINES CONDUCTES ES CONSIDEREN ASSETJAMENT

Hi ha diferents tipus d’agressions: físiques, verbals, socials i digitals. Entre les conductes més freqüents ens podem trobar:

FÍSQUES	Agressions físiques directes: pegar, donar empenyes, amenaçar, intimidar... O indirectes com amagar, trencar o robar objectes de la víctima...
VERBALS	Agressions verbals directes: escridassar, fer burla, insultar... O indirectes: malparlar d’algú o difondre’n rumors falsos quan no hi és, fer que ho senti per casualitat, enviar-li notes grolleres, cartes, e-mails, fer pintades...
SOCIALS	Agressions socials directes: rebutjar algú en els jocs al pati, en les activitats a la classe... O indirectes: ignorar algú com si no hi fos o com si fos transparent...

¹⁰ PARLAMENT DE CATALUNYA: Transcripció de la Comissió de la infància del Parlament de Catalunya: 14 de juny del 2016 <http://www.parlament.cat/document/transcripcio/172276.pdf>
¹¹ GENERALITAT DE CATALUNYA: Prevenció i detecció de l’assetjament 2016b <http://familiaiescola.gencat.cat/ca/educar/creixer/en/familia/com/ajudar/fill/prevencio/deteccio/assetjament>

D I G I T A L S Agressions digitals (en què s'utilitzen tecnologies) directes: trucades i missatges de text, correus, fotografies i vídeos tramesos directament mitjançant el mòbil o el correu electrònic... O indirectes: comentaris, fotografies i vídeos penjats a les xarxes socials de manera anònima, vídeos a YouTube, suplantació de personalitat per enviar o publicar material comprometedor, etc. (Generalitat de Catalunya, 2016b)¹¹.

LA PERCEPCIÓ D'INFANTS I JOVES

La significació que els joves atorguen a les pràctiques violentes és un aspecte clau per treballar les relacions de convivència. En aquest sentit, un aspecte que crida l'atenció és el no-reconeixement del fenomen de les pràctiques d'assetjament.

Aquesta manca de reconeixement es pot situar tant en el terreny dels agressors com en el de les víctimes. Als primers, els permet de situar-se en un àmbit de legitimitat de la pràctica agressiva. Entendrien que es tracta d'una broma i això els permetria continuar amb aquestes conductes sense considerar que fan cap mal.

En el cas de les víctimes, el no-reconeixement pot esdevenir un recurs de supervivència, de manteniment de l'autoestima. En aquest cas, pot acabar normalitzant una posició de submissió en què toleri determinats abusos sobre la seva persona per tal de ser acceptada (Síndic de Greuges, 2006)¹².

JUSTIFICACIÓ DEL PROJECTE

L'assetjament és una realitat que s'estén més enllà de l'àmbit escolar i pot abraçar altres espais socials dels infants i joves. Ateses les conseqüències que provoca un acte d'assetjament —que poden arribar a ser, en molts dels casos, demolidores tant

¹² SÍNDIC DE GREUGES. Convivència i conflictes als centres educatius 2006 https://www.sindiccat/site/unitFiles/2168/48_Bullying_cataladefinitiu.pdf

per a l'afectat com per a la comunitat—, s'ha convertit en un repte social important alertar sobre aquestes situacions per posar fre a aquest tipus de violència entre joves que afecta greument la convivència.

L'assetjament no només implica els infants i joves, sinó que també afecta les famílies i la societat en general. Les famílies adquireixen una importància cabdal a l'hora de plantar cara a l'assetjament, ja que el nucli familiar és considerat una estructura bàsica de socialització en què s'aprenen normes de convivència i patrons culturals. Des de la Xarxa Òmnia i d'acord amb el Pla integral de suport a les famílies del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, ens plantejem dur a terme accions de sensibilització per a la prevenció de les conductes d'assetjament i de ciberassetjament.

— La Xarxa Òmnia treballa en l'àmbit comunitari. L'assetjament ja no és només un problema escolar, és un problema social.

— La Xarxa Òmnia forma en l'ús de les TIC. La irrupció de les TIC ha generat el ciberassetjament i ha provocat l'extensió de les situacions d'assetjament.

— La Xarxa Òmnia treballa amb infants. La participació dels nens i nenes esdevé un aspecte fonamental per tal de combatre aquestes conductes violentes.

— La Xarxa Òmnia treballa amb els pares i mares. L'assetjament s'agreuja en aquelles situacions en què es dona una bretxa digital de caràcter generacional.

Cal impulsar accions perquè els infants i joves puguin identificar aquestes actuacions abusives i posar-hi nom. Cal, també, proporcionar-los eines amb les quals puguin prevenir conductes d'assetjament i ciberassetjament. I cal donar-los la informació necessària perquè sàpiguen a qui acudir en cas d'estar patint una situació d'aquest tipus.

ACCIONS PER A INFANTS I JOVES

Com hem vist, l'assetjament és una manifestació de crueltat entre iguals que té algunes característiques que el fan específic i que, alhora, el converteixen en la forma de violència més temuda pels mateixos afectats i pel grup. Però, més que qualsevol altra cosa, l'assetjament és un símptoma que es relaciona amb aquesta delicada transició que implica l'adolescència –el pas de l'etapa de la pubertat a la joventut.

Sabem que l'assetjament sovint és un procés de llarga durada en el qual podem distingir un període inicial (final de la infància) en el qual l'agressió i el malestar romanen ocults als ulls del professorat i es va tramant (pubertat). Després ve una segona etapa (adolescència) en la qual l'assetjament es fa més evident i en què la intervenció dels adults genera canvis, però sense evitar en molts casos la continuïtat de l'assetjament. Ens marquem l'objectiu que infants i joves:

- Coneguin què és l'assetjament, com es dona i quines en són les conseqüències.
- Reconeuguin els diferents tipus d'assetjament que es poden dur a terme entre infants i joves, tant en l'espai físic com en el virtual.
- Disposin d'eines per prevenir futurs episodis d'assetjament.

Per consultar les activitats suggerides per al col·lectiu d'infants i joves, [feu clic aquí](#).

ACCIONS PER A PARES I MARES

El col·lectiu adult a qui s'adrecen les activitats són pares i mares biològics o no, tutors legals i aquells adults que exerceixen funcions clau en el desenvolupament d'un infant: protegir, educar i ajudar en les diferents etapes del seu creixement.

Actualment, la relació entre pares, mares, i fills està afectada d'una nova interferència. Ja fa temps que constatem que les funcions paterna i materna han deixat de pertànyer en exclusivi-

tat als pares i mares. D'altra banda, la bretxa digital genera un buit entre adults i joves, i per tant és important estar amatents a com infants i joves es relacionen entre ells.

Ens marquem l'objectiu que pares i mares:

- Se sensibilitzin sobre la importància de prevenir l'assetjament i el ciberassetjament amb relació als fills i filles.
- Reconeguin els diferents tipus d'assetjament que poden patir els fills i filles i els efectes que té en el seu desenvolupament i procés maduratiu.
- Disposin de coneixements per a l'exercici de la criança digital positiva.

Per consultar activitats suggerides, [cliqueu aquí](#).

REFERÈNCIES

BERGA, A. i SÀEZ, L. Diagnosi sobre les violències que afecten les persones joves. Generalitat de Catalunya, 2013.
http://ejoventut.gencat.cat/web/contenut/ejoventut/recursos/tipus_de_rekurs/documentacio/arxiu/document/diagnosi_sobre_violencies_afecten_persones_joves.pdf

GENERALITAT DE CATALUNYA. El ciberassetjament o cyberbullying. 2016a.
<http://sexejoves.gencat.cat/ca/temes/assetjament-virtual/el-ciberassetjament-o-cyberbullying/>

Prevenió i detecció de l'assetjament. 2016b.
<http://familiaiescola.gencat.cat/ca/educar-creixer-en-familia/com-ajudar-fill/prevenio-deteccio-assetjament>

PARLAMENT DE CATALUNYA. Transcripció de la Comissió de la infància del Parlament de Catalunya, 14 de juny del 2016.
<http://www.parlament.cat/document/trancripcio/172276.pdf>

SAVETHE CHILDREN. Yo a eso no juego. Bullying y cyberbullying en la infancia. 2016.
https://www.savethechildren.es/sites/default/files/imce/docs/yo_a_eso_no_juego.pdf

SÍNDIC DE GREUGES. Convivència i conflictes als centres educatius. 2006.
https://www.sindic.cat/site/unitFiles/2168/48_Bullying_cataladefinitiu.pdf

UBIETO PARDO, J. R. Bullying. Una falsa salida para los adolescentes. Ned Ediciones, 2016.

UNICEF. Informe mundial sobre violencia contra los niños y niñas. 2006.
[http://www.unicef.org/lac/Informe_Mundial_Sobre_Violencia_1\(1\).pdf](http://www.unicef.org/lac/Informe_Mundial_Sobre_Violencia_1(1).pdf)

ICUD Project. Digital Discrimination. Material. 2016.
http://digitaldiscrimination.eu/pack?page_id=1279

GENERALITAT DE CATALUNYA· Infografia adreçada a infants i joves sobre l'assetjament entre iguals en activitats de lleure· 2016·

http://jovecat.gencat.cat/web/content/documents/vacances_i_estades/proteccio_del_menor/Infografia_bullying_infants_joves.pdf

FUNDACIÓN ANAR (Ayuda a Niños y Adolescentes en Riesgo)· Acoso escolar: I estudio sobre el 'bullyng' según los afectados y líneas de actuación· Madrid· 2016·

<http://www.anar.org/wp-content/uploads/2016/04/Estudio-Bullying-Seg%C3%BAAn-los-Afectados-Abril-2016.pdf>

Xarxa òmnia

Generalitat de Catalunya
**Departament de Treball, Afers Socials
i Famílies**

Projecte elaborat per Insercoop
Juliol 2016